

TEIMITI GENA TALOTALO

Teimiti vega-matagaina kilara

Epepa e Teimiti, Iesu tarina, na etaloato. Ia Ierusalema ekalesia kuneagina talimana ta. Epepa etaloato rigolona 45 e 49 aorai Iesu ekwaregato mulinai.

Epepa etaloato ganina:

- 1) Heberu ekalesiara vekalatovo e metau kamura gerawalirawai gaurai, aora pene vega-tiligara netiwato;
- 2) Heberu ekalesiara nuganugarai kala e maguli ati rorirorira reketa gewalawai, gaurai vogaura pene vega-rorirorira gaura pakurai;
- 3) Heberu ekalesiara pene vaikilara, kamonagi taunatauna kala namara na pene vega-matagaira.

Teimiti na epepa evetaina ewareato:

1. Kamonagi veripagani na pene kalatovo e pene vega-matagaia (*tenu 1:1-18*)
2. Kamonagi gera inaguli e kala na pene vega-matagaia (*tenu 1:19-2:26*)
3. Kamonagi gera kila na pene vega-matagaia (*tenu 3:1-18*)
4. Kamonagi Palagu kwalanagina magulina taunatauna na pene vega-matagaia (*tenu 4:1-5:20*)

1 ¹ Au Teimiti, Palagu e Velekou Iesu Keriso geria vetugunagi talimaku, gekuna epepa ewatina, gomi Isaraela goleana gagalana ruala (12) tanopara polurai gotalu-lovolovona gemi ai. Avega-namamina.

Veripagani genana kamonagi pene tiliga

² Walakavaku maparami, veripagani irauirau pio rawalira genai, tipo pio verere-agiramo. ³ Kwalana gomi ripami, veripagani na gemi kamonagi ekalatovoana genai, kwalimu e vevega-tiliga evega-walaana. ⁴ Gaurai kwalimu e vevega-tiliga gemi ai pene kamu taunatauna, pe gemi ai maki kepi ta ragaina pene mia e vekwakunagi ta maki ragaina, e gau kwautai ragaina pio rapu.

⁵ Na pene gomi nuganugami ai ta ati aonekana genai, Palagu pene nogia, ia na pene venia, kwalana Palagu aona maparana mavererena na ia genogiana talimara maparara evenirana. ⁶ Na enogina genai kamonagi

aimo pene nogi, ati aovoaovona. Kwalana eaovoaovona talimana rawapara akuna agina elavuvoana vetaina. ⁷Votalima vetaina pene ripa, ia Velekou genana gau kwauta ati pene rawalia. ⁸Etugamagitugamagina talimana gena inagulu mapararai ati eruga-gaugauna.

Lealea talimana e rinaga talimana

⁹Walakava ta ati gena e ati gana ia pene verere, kwalana Palagu genai ia kamu. ¹⁰E magena e magana talimana maki pene verere, Palagu na pene vetao-rigoa laganinai. Kwalana pene lekwalekwa uraura tiarera vetaira. ¹¹Garo emaragena aonai, tiavuna kukulana na gawa erala-malaiana, ne tiare na eketo-vagina, gitagitana ralemana eaikina. Gena e gana vogovagi talimana maki vovetaina pene lekwalekwa gena rinaga inagulura kalakalarai.

Vekalatovo e veripagani ravana evogomaina

¹²Veripagani aonai evevega-tiligana talimana pene verere, kwalana vovekalatovo pene aiki aonai, roe wapene ruga-gaugau maguli akwana pene gapia. Vomaguli Palagu na ekilagi-maavuato ia geulamagiana talimara geria. ¹³Pene talima ta vekalatovo erawaliana aonai, ragai pene kila, “Evekalatovo Palagu genana evogomaina.” Kwalana Palagu kala rakavara na ati pene vekalatovo ripa, e ia na talima ta maki ati ekalatovoana. ¹⁴Na talima ta veripagani erawaliana pene ia evaigerevagiana, ne tugamagi-rakavara na aona geganiana, geopaana. ¹⁵Gena ririwa rakavara na aona gevega-vonuana, ne rakava gevega-walaana. E rakava ekamuna kwarega evega-walaana.

¹⁶Walakava namami, taa na ragai pene opami. ¹⁷Veveni gaura namara maparara e wareware rorirori gaura maparara kupa na gemarigona, Maeka Tamana, kupa maekana ekalaato Palaguna, genana emarigona. Kupa maekana eirauna, na ia ati eirauna pa mukuna na maki ati egapiana. ¹⁸Ia matotauna gena ririwaimo gena kila taunatauna genana evega-magulirato, kwalana taunilimalima e gemagulina gaura reketa gimana na ekalarato gaura maparara nunganugarai pita kune gaurai.

Kamonagi e kala

¹⁹Walakava namami, eia pio ripaa: Gomi kwapurakwapura kila kamonagirai pio veleke, na kilai pio kwaipo, e ragai pio paru-vailavaila. ²⁰Kwalana taunilimalima geria paru geriana Palagu gena kala rorirorira ati pia matagai. ²¹Gaura pakurai maguli-rakavara e kala milora maparara pio piatogara. Palagu na aomi ai evaroato kilana pio gapi-ragea mamanaumi na. Kwalana nekilana pene vega-magulimi ripa.

²²Gena kila ragai tipo pio kamonagira, na gokamonagirana kilara gemi kalai pio vega-matagaia, matotaumi irauna nogo veopana kalinana. ²³Rai

Palagu gena kila tipo ekamonagiana, na kalana ati ekalaana vegitai matotauna wailana egitaana vetaina. ²⁴Matotauna vegitai evegitana, ne elaka-pakana aonai evetugamagi-lekwalekwana ia kolemana rakavetaina. ²⁵Na rai rova nama iwavagina, taunilimalima geria rakava eluga-vagirana rovana, egita-kalakalaana, ekamonagi-vanagivanagiana e ati ekamonagi-tegagelana, na gena kalai evega-matagaiana, ia Palagu na gena inagulu maparara aorai pene vega-namaa.

²⁶Pene talima matotauna evekilagina Palagu ekwalanaana netina, na maena ati egita-tagoana, votalima matotaunamo eveopana e Palagu kwalanana kalana maki ati ganina. ²⁷Ita Tamara Palagu na ekalesia talimana nama iwavagina e taunataunana vovetaina etugamagiana: Gamaka e wapu geria tagitagi ai egita-tagorana e matotauna evegita-tagona tanopara milona na irauna nee vemilona.

Ekalesia maparara gelegelemo

2 ¹Walakavaku maparami, gera Velekou Iesu Keriso maekana e tiavuna kamu, ia govega-taunataunaana talimami, taunilimalima maparara pio gapi-rage gelegelera, ati ira geria kolema pio gapi-ragera. ²Pene talima ta, gimana makolo poevana e gena rapuga maki irau vagi, pere laka-toga gemi tanukou aonai, e ati gena e gana talimana ta gena rapuga kani kitakita pere laka-toga. ³Ne gomi na rapuga maralemana ekalaana talimana pio nugagi-rage-kamua, ne pio vega-vegupua, pio vaikilaa, “Etanutanu namanai ono mai-tanu,” a ati gana e ati gena talimana pio vaikilaa, “Vonai onove ruga,” pa, “Evuatai ono mai-tanu au gageku kwalanai.” ⁴Voia genana gomi matotaumimo govevega-irauna e veagirori maki gokalaana gemi tugamagi geriana.

⁵Iokamonagi, walakavaku namami, Palagu na etanoparai ati geria e ati garia talimara evirigirato, kamonagi na pia vonuvonu-rage, e gena Basileia pia gapia ulanana. VoBasileia Palagu na ekilagi-maavuato, ia geulamagiana talimaramo pia laka-toga. ⁶Na gomi na lealea talimara gogita-guilagirana. Rai na gomi evega-rakavamina, erolo-agomina Kota kapunai? Rinaga talimara nevetaina gekalana, ei? ⁷Ira na neara namana, gomi na govega-taunataunaana talimana arana Keriso, gekilagi-rakavaana.

⁸Gau namana ea: Palagu gena Basileia rovana pio kwalanaa, Puka Veaga aonai getaloato evetaina ekilana, “Lagamu talimana pono ulamagia matotaumu oveulamagina vetaina.” Neia gokwalana taunataunaana genai rorirori gokalaana. ⁹Na pere gomi na taunilimalima geria verapuga pa raki gelegeleraimo gogapi-ragerana genai, gomi rakava gokalaana, e rova na maki evaikilamina, gomi rova gokilagi-piatogaana talimami. ¹⁰Kwalana voo rai na rova maparana ekwalanaana, na kwapunamo ekala-ketoana, ia na rova maparana ekilagi-piatogaana.

¹¹ Kwalana voPalagumo kwapuna ekilato, “Ragai pono mata-poraga,” maekilato, “Ragai pono vevagi.” Voia pakunai pene goi ati pono mata-poraga, na pono vevagi genai, goi rova okilagi-piatogaana talimamu.

¹² Gokilana ekala gokalagirana genai, Palagu gena rova pio tugamagia, kwalana voo matiavuna taunilimalima geria rakava geriana pene luga-vagira. Voia maki pene veagirori-venimi. ¹³ Rai taunilimalima ati enugagivitrana, Palagu na maki ia ati pene nugagivitia gena Kota kamuna tomanai. Na rai taa na taunilimalima enugagivitrana, Kota kalina na ragai pene kali, kwalana venugagiviti na veagirori eiwaana.

Kamonagi makalana

¹⁴ Walakavaku maparami, talima ta pene kila, ia magena kamonagi, na pene gena kala na ati evega-taunataunaana genai, rakagau namana pene vega-walaa. Vokamonagi na pene vega-magulia ripa pa? ¹⁵ Vega-gelegelena, pere walakava ta pa walawala ta ati gena rapuga e ati gana ganigani. ¹⁶ Ne gomi taa na pono vaikilaa, noponotiwa, “Maaomu namamu ono ago. Pono vekou-tali, pe ragai pene nakulamu e pono gani-mate!” Na taunipara na eririwaana gaura ati oveniana, gena nama rakagau? ¹⁷ Kamonagi maki vovetaina, pene kamonagi gereganamo e kalana ati evega-matagaina genai kwaregana, ati ganina.

¹⁸ Na talima ta pene kila, “Goi magemu kamonagi, na kala au geku ai.” Na au geku vega-gele evetaina, “Gemu kamonagi ana gitaa. Raka rauparai pono vega-gitaku pene kala ati evega-matagaiana genai? Na au geku kamonagi matagai, geku kala na evega-gitamuna.” ¹⁹ Goi na ovega-taunataunaana, Palagu kwapunamo. Nama! Na palagu rakavara na maki gevega-taunataunaana, ne gepilupiluna kwalana makalira. ²⁰ Goi kawakawa! Goi oririwana ganina taunatauna ono gitaa kamonagi kala na ati evega-matagaiana ia ati ganina. ²¹ Ita tenera Aperaamo rakagu gaurai Palagu na evega-taunataunaato ia kala rorirori talimana? Ia gena kala na natuna Isaako pata veaga atanai Palagu ewareware-veniato. ²² Pe gogitaana, ia gena kamonagi e gena kala geinagulu-koukoutu; gena kamonagi gena kala na gevega-taunataunaato. ²³ Na Puka Veaga aonai gekilagiato kilana etaunataunato, evetaina ekilana, “Aperaamo na Palagu evega-taunataunaato, gaurai Palagu na egapi-rageato ia kala rorirori talimana.” E Palagu na maki evaikilaato, netiwato, “Au gataku.” ²⁴ Gogitaana, taunilimalima gena kala na Palagu na egapi-rageana, ati gena kamonagi genanamo.

²⁵ Rahaba tauniparana evoi-agiawai vavinena maki vovetaina. Ia gena kala aonana Palagu na egapi-rageato. Isaraela vegita-weakau talimara gena numai egapi-ragerato e raupara irauna na maetugu-atirato. ²⁶ Vega-gelegelena taunipara ati palaguna ia kwaregana, kamonagi maki vovetaina, pene ati kalana ia kwaregana.

Murumi pio gita-tagora

3 ¹Walakavaku maparami, gomi vogo vevega-ripa talimami ai ragaina pio ago. Kwalana ripami, Palagu gena Kota tomanai ia na ai, vevega-ripa talimamai, gema kala pene tavu-inamainamara, ati ekalesia talimara reketa vetaira. ²Ita maparara toma vogo kepi takalana. Na pene talima ta kepi ta ati ekalaana gena kilai genai, ia ati vetoukauna e tauniparana maparana pene gita-tagora ripa. ³Osi murunai eguana aurina tatao-togaana, kwalana taririwana pene kamonagira; vovetainai tauniparana maparana pita talia ripa. ⁴Poti iotugamagia: Kamu vagi, agi kamuna na vou ekwarivoana, na talina girigiri kekei. Votali keina kekeina na etaliana talimana gena ririwa kapura mapararai etali-agoana. ⁵Voia gelegelenai mae makina: Kei galagala vagi, na gau kamura eveagi-agirana.

Ura maki arigia kamuna, na kalova kiana na pene gala-gatua. ⁶Mae maki kalova vetaina. Taunipara maparana aonai ia rakava kapuna taunipara maparana evega-miloana. Taunipara e palagura evega-rakavarana. Gera maguli rauparara maparara mae na pene vega-kepira ripa, kwalana ia kalova vetaina ita egalarana. Vokalova egala-vanagivanagina kapuna na evogomaina. ⁷Taunilimalima vega-maranana ripana, e gemagulina gaura irauirau maki maparara evega-maranarana e evega-maranarawai gelegele manu, warowaro, rawapara gaura, e manega paera maki. ⁸Na talima taa na mae rogotina ere vega-maranaa. Ia rakava e ati vega-marana venina, vevega-kwarega nanuna rakavana na evonuvonu-rageto. ⁹Ita maera na gera Velekou e Tamara tavega-namaana, e maera na maki Palagu na ia kolemana vetaina ekalarato taunilimalimara tavega-rakavarana. ¹⁰Vomuru kwapuna na vevega-nama kilara e vevega-rakava kilara gelakatina. Walakavaku maparami, nekala ragai pia wala. ¹¹Puluka kwapuna na nanu mamamina e nanu mamamakina ati pia lakati, ei? ¹²Walakavaku, figi gautupunai olive vuana ati pene tugura e olive gautupunai maki figi vuara ati pene tugu. Voia gelegelenai rama nanuna na nanumami ati pene galu-atia ripa.

Palagu genana evogomaina aonekana

¹³Rai gomi aomi ai maaonekana e etugamagi-iluna? Gena maguli namara na pene vega-taunataunaa, e gena kala namara pene kalara maaonekana e mamanauna na. ¹⁴Na pene gomi aomi ai velivu, paru, e veagi gemiana genai, ragai pio kila, “Ai maaonekamai!” Voiana gomi na kila taunatauna gotao-togaana. ¹⁵Ne aoneka ati kupa na pa Palagu genana gemarigona, na ia tanopara gena, taunilimalima aora na gemaragena e palagu rakavara geriana gevogomaina. ¹⁶Kwalana munemune e veagi gemiana kapura aovoaovo emiana, e kala rakavara maparara maki gemiana. ¹⁷Na kupana

evogomaina aonekana ati milona e ati vekwakunagina ta. Pene gapi-ragea talimana gena kala voa: Maino, karo nama, vegata. Ia magena venugagiviti e vuavuaana maki namara. Kila opakau e kala opakau ati ripana. ¹⁸Maino ai gemagulina talimara noowane varovaro uvera gevarorana vetaina. Maino na kala namara vogo evega-walarana. Vokala namara taunilimalima geria maguli ai gematagaina noowane ginaroginaro (kuakua) tomanai gau namara gerawalirana vetaina.

Tanopara Vegatana

4 ¹Vevagi e kogo gomi nuganugami ai rakagauna gevega-walarana? Ne gemi ririwa rakavara aomi ai matotauria kwapurakwapura gevevagina geriana gevogomaina. ²Gau reketa goririwana, na ati gogapirana, ne govagivagina. Gau reketa goririwa-rakavarana, na ati gorawalirana, ne gokogona e govevagina. Goririwarana gaura ati gorawalirana, kwalana Palagu ati gonogiana gaurai. ³E gonoginogina maki ati gorawalina, kwalana gemi tugamagi rakava; goririwana rakagau gonogirana gaura geregami na pio gaunara.

⁴Gomi mata-poraga talimami, (Palagu genana gogerevagito talimami)! Gomi ati ripami tanopara ria pogo vegata Palagu ati pogo ririwaa? Rai eririwana tanopara goti pia vegata netina talimana na Palagu evetali-veniana. ⁵Puka Veaga aonai kila ta evetaina ekilana, “Palagu na ita aorai etaoato Veaga Palaguna eririwa-rakavana, ia na pene kune-agira.” Gomi gotugamagina vokila getalo-kawaato?

⁶Na Palagu gena vega-nama kamu ita gerai. Voia pakunai gena Puka Veaga aonai evetaina ekilana, “Eveagina talimana Palagu na etao-gerevagianana, e manau talimana gena vega-nama eveniana.”

⁷Gaura pakurai pio vevega-manau, Palagu kapulenai pio maguli. Satani pio vega-waia, ne gemi na pene laka-vagi. ⁸Palagu genai pio laka-kavi, ne ia maki gomi gemi ai pene laka-kavi. Gimami pio guligira, gomi rakava talimami! Aomi pio alevara gomi tugamagi-opakau talimami! ⁹Pio aovitiviti, pio tagi e pio wanono. Gemi mamai aovitiviti ai pene ago, e gemi verere aometau ai pene ago! ¹⁰Velekou wailanai pio tiu-tali, ne ia na pene gapi-itimi.

Ragai pio vekilagi-rakava

¹¹Walakavaku maparami, gomi kwapurakwapura ragai pio vekilagi-rakava. Rai na walakava ta ekilagi-rakavaana pa eagiroriana ia Palagu gena rova ekilagi-rakavaana e veagirori ekalaana. Pene goi na rova oagiroriana genai, goi na ati okwalanaana, na veagirori talimanai oagona. ¹²Palagu gereganamo rova etugu-rigona e veagirori talimana. Ia gereganamo matiavuna pene vevega-maguli e pene vevega-rakava. Goi rai, gaurai lagamu talimana oagiroriana?

Ragai pono veagi pa veveagoloka

¹³Iokamonagi, nee raira nevetaina gokilana, “Toma pa pogipogi ita pita ago etaoni pa votaoni ai. Vonai rigolo kwapuna pita talu, pitineti pita kala, moni galagala-vagi pita rawalira.” ¹⁴Gomi ati ripami gemi maguli pogipogi raka peneve mia-tiwa. Gomi gemi maguli rakagau? Gomi kovu vetaina, elakati-vegalapoluna veganamo, ne maelekwalekwana. ¹⁵Gomi evetaina pogoro kila, “Pene Velekou pene ririwa genai pita maguli e evetaina pa vovetaina pita kala.” ¹⁶Na gomi govevega-ragen a goveagina; vovetaira vevega-ragera rakava, ati nama.

¹⁷Gaura pakurai, rai talima ripana, ia na kala namana pere kalaa gauna, na ati ekalaana genai, ia kala rakava talimana.

Rinaga talimami rogomi pio vetole

5 ¹Magemi rinaga vogo talimami, iokamonagi! Pio tagi, pio tagi kogokogo, kwalana viti ati keikeina gemi ai evogomaina. ²Gemi rinaga maparara pege poraga, e gemi rapuga palo na pege ganira. ³Gemi kolo e gemi siliva pege kalokalo. Vokalokalona gomi pene kilagiatimi, e virigomi pene ganira kalova vetaina. Etoma ikara ularana gemi rinaga gotenurato. ⁴Iokamonagi, gemi aragai geinaguluto talimara gomi na voira ati govenirato. Geria aovitiviti iokamonagia! Gemi ganigani getenu-kourato talimara geria tagi warauna Goloka-iwa Velekou na peve kamonia. ⁵Gomi gemi maguli etanoparai rinaga e verere aorai, e gogoregala-rakavana. Pio gani-mate e pio kopa-gulu, vagivagimi tomana warau pekvara. ⁶Gomi na ati geria rakava talimara goagirori kawarato e govagi-kawaregarato, ira na ati gekala-wainagimito.

Vaigaoka e rapali

⁷Walakavaku maparami, pio vaigoaka pene ago neamo, Velekou pene vogomai. Araga talimana iogitaa, evealona, gena aragai varovaro gaura ganira namara ealorana, evaigaokana pene ago, gaulago e gaukala gurana pene keto-kaua. ⁸Gomi maki pio vaigaoka. Aomi pia tiliga, kwalana Velekou gena vogomai maki warau pekavinagi.

⁹Walakavaku maparami, matotaumi nuganugami ai ragai pio veagirori, Palagu na irauna ne agirorimina nea. Iokamonagi, Kota ekamonagina talimana warau vanagi ai eruga-tagona. ¹⁰Walakavaku maparami, Velekou aranai gekilawai peroveta talimara iotugamagira. Geria vitiviti aorai gevaigaokawai. Gomi maki vovetaina pio vaigaoka. ¹¹Gogitaana, ita na tavega-ragerana, kwalana gevaigaokato gaurai. Iobu gena vaigaoka valina gokamonagiato, gomi ripami, Velekou na ikanai raka eveganama-tiwaato, kwalana Velekou gena ulamagi e gena venugagiviti kamu iwavagi.

¹²Walakavaku maparami, gau kamu iwavagina ea: Kila gaokarana ragai pono kila-gavu gemi kila vega-taunataunara ulanana. Kupa pa tanopara pa gau poluna ta aranai ragai pono kila-gavu. Pene “Pa” nogotina genai, paamo nopiotiwa, a “Aikina” nogotina genai maki, aikinamo nopiotiwa. Vovetainai Palagu na ragai pene vaikilami gomi kepi.

Kila matiavuna

¹³Gomi nuganugami ai ta evitivitina pa? Pene rapali. Ta evererena pa? Palagu vega-ragenamirira pene gapi. ¹⁴Ta evitiana pa? Ia ekalesia gekune-agiana talimara pene vetugu-agira, pia mai-rapali ia atanai e rigana pia mai-rigaa Velekou aranai. ¹⁵Rapali makamonagira ria genai, viti talimana pene nama. Palagu na gena viti pene vega-namaa, e rakava ekalato genai, gena rakava pene tugamagi-piatogara. ¹⁶Voia pakunai, gemi rakava taukavami kwapurakwapura geriai pio kilagi-matagaira, e kwapurakwapura geria pio rapali, pe gemi viti na pio nama. Palagu gena ririwa ekalarana talimana gena rapali tiavu vagi. ¹⁷Elia taunilimalima ita vetaira. Ia erapali-tiligatiligato gura ragai pene keto ulanana, ne tanoparai gura rigolo toitoi e uve taula toitoi ati eketoto. ¹⁸Maerapali-waito, ne kupa evekala-pakato, gura maeketoto; ne kwanona ganigani maevega-walaato.

¹⁹Walakavaku maparami, pene gomi ta Palagu gena kila taunatauna aonana pene laka-gerevagi, nee taa na mapene vevaiwaikulea genai, kala namana ekalaana. ²⁰Pio ripa, rai na kala rakava talimana gena raupara leana evaiwaikuleana genai, ia na voo kala rakava talimana palaguna kwarega aona na evega-maguliana, e rakava vogo maki Palagu na etugamagi-piatogarana.